

P R O L O G U S.

Postquám poeta sénsit, scripturám suam
 Ab iníquis observári, et adversários
 Rapere in pejorem pártem, quam acturi sumus:
 Indicio de se ipse érit: vos eritis júdices,
 Laudín' an vitio dúci factum id opórteat. 5
 Synápothnescontes Diphili comoédia 'st;
 Eam Cóumorientes Plaútus fecit fábulam.
 In Graéca adulescens ést, qui lenoni éripit
 Meretricem in prima fábulá: eum Plantús locum
 Reliquit integrum. eum híc locum sumpsit sibi 10
 In Adélphos, verbum dé verbo expressum éxtulit.
 Eam nós acturi símus novam: pernóscite,
 Furtúmne factum existumetis, án locum
 Reprehénsus, qui praeterítus neclegéntia 'st.
 Nam quód isti dicunt málevoli, homines nóbilis 15
 Eum ádjutare, adsidueque una scribere,
 Quod illi maledictum véhemens esse existumant,
 Eam laúdeme hic ducit máxumam; cum illis placet,
 Qui vóbis univérsis et populó placent: 20
 Quorum ópera in bello, in ótío, in negótio,
 Suo quisque tempore úsus 'st sine supérbia.
 Dehinc ne éxspectetis árgumentum fábulae:
 Senés, qui primi vénient, hi partim áperient;
 In agéndo partim osténdent. facite, aequánimitas
 Poétae ad scribendum aúgeat indústriam. 25

ACTUS. I. SCENA I.

M I C I O.

Storáx. non rediit hác nocte a cena Aéschinus:
 Neque sérvolorum quisquam, qui advorsum íerant.
 Profécto hoc vere dicunt: si absis úspiam,
 Aut ubi si cesses; évenire ea sátius est, 5
 Quae in te úxor dicit ét quae in animo cógitat
 Iráta, quam illa, quae é parentes própítii.

ACTA LUDIS FUNEBRIB. AEMILI PAULLI QUOS FECERE Q. FABIVS MAXIMVS P. CORNELIVS AFRICANVS. EGERE L. ATILIVS PRAENESTINVS MINVTIVS PROTHIMVS. MODOS FECIT FLACCVS CLAVDI TIBIVS SARRANIS. FACTA E GRAECA MENANDRV L. ANICIO M. CORNELIO COSS.

Fabulae interlocutores.

- DEMEA**, senex, pater Aeschini et Ctesiphonis.
- AESCHINVS**, adulescens, Demeae naturalis filius, idemque filius adoptivus Micionis patris.
- PAMPHILA**, Aeschiniamica, postremum uxor.
- HEGIO**, senex, cognatus et amicus Simuli, patris defuncti Pamphilae. Pamphilae patronus.
- MICIO**, senex, frater Demeae, pater adoptivus Aeschini.
- CTESIPHO**, adulescens, filius Demeae, frater Aeschini.
- SOSTRATA**, Pamphilae mater.
- CANTHARA**, Pamphilae nutrix.
- SANNIO**, leno; herus fidicinae, a Ctesiphone amatae.
- SYRVS**,
PARMENO,
DROMO,
 } servi vel Aeschini vel Micionis.
- GETA**, servus Sostratae.

P
 Ab iniqu
 Rapere
 Indicio
 Landin
 Sympot
 Eam Co
 In Graec
 Meretric
 Bollequ
 In Adly
 Eam vi
 Furiam
 Bepreh
 Nam q
 Eam a
 Quod i
 Eam la
 Qui v
 Quorum
 Sui q
 Delinc
 Senes,
 In agr
 Poetae

Storia
 Neque
 Profecto
 Aut ali
 Quae in
 Irita, qu
 TERTI

P R O L O G U S.

Postquám poeta sénsit, scripturám suam
 Ab iniquis observári, et adversários
 Rapere in pejorem pártém, quam acturi sumus:
 Indicio de se ipse érit: vos éritis júdices,
 Laudín' an vitio dúci factum id opórteat. 5
 Synápothnescontes Díphili comoédia 'st;
 Eam Cómorientes Plaútus fecit fábulam.
 In Graeca adulescens ést, qui lenoni éripit
 Meretricem in prima fábulá: eum Plaútus locum
 Relíquit integrum. eum híc locum sumpsit sibi 10
 In Adélfos, verbum dé verbo expressum éxtulit.
 Eam nós acturi súmus novam: pernóscite,
 Furtúmne factum existumetis, án locum
 Reprehénsus, qui praeterítus neclegéntia 'st.
 Nam quód isti dicunt málevoli, homines nóbilis 15
 Eum ádjutare, adsidueque una scribere,
 Quod illi maledictum véhemens esse existumant,
 Eam laúdém híc ducit máxumam; cum illis placet,
 Qui vóbis univérsis et populó placent:
 Quorum ópera in bello, in ótío, in negótio, 20
 Suo quisque tempore úsus 'st sine supérbia.
 Dehinc ne éxspectetis árgumentum fábulae:
 Senés, qui primi vénient, hi partim áperient;
 In agéndo partim osténdent. facite, aequánimitas
 Poétæ ad scribendum aúgeat indústriam. 25

ACTUS. I. SCENA I.

MICIO.

Storáx. non rediit hác nocte a cena Aéschinus:
 Neque sérvolorum quisquam, qui advorsum íerant.
 Profécto hoc vere dicunt: si absis úspiam,
 Aut úbi si cesses; évenire ea sátius est,
 Quae in te úxor dicit ét quae in animo cógitat 5
 Iráta, quam illa, quae parentes própítii.

- Uxór, si cesses, aut te amare cógitat,
 Aut tété amari, aut pótare atque animo óbsequi,
 Et tibi bene esse sóli, sibi cum sit male.
 Ego, quia non rediit filius, quae cógito? 10
 Quibus núnc sollicitor rébus? ne aut ille álserit,
 Aut úspiam ceciderit, aut praefrégerit
 Aliquíd, vah, quemquamne hómínem in animo ínstituere, aut
 Paráre, quod sit cárius, quam ipse ést sibi?
 Atque éx me hic natus nón est, set ex fratre. is adeo 15
 Dissímilis studio est. jam inde ab adulescéntia
 Ego hánc clementem vítam urbanam, atque ótium
 Secútus sum: et, quod fórtunatum istí putant,
 Uxórem numquam habui. ille, contra haec ómnia,
 Ruri ágere vítam: sémper parce ac dúriter 20
 Se habére: uxorem dúxit: nati filii
 Duo: inde ego hunc majórem adoptavi mihi:
 Edúxi a parvulo, hábui, amavi pró meo:
 In eó me oblecto: sólum id est carúm mihi,
 Ille út item contra, me hábeat, facio scdulo: 25
 Do, praetermitto: nón necesse habeo, ómnia
 Pro meó jure agere: póstre mo, alii clánculum
 Patrés quae faciunt, quae fert adulescéntia,
 Ea né me celet, cónsuefecí filium.
 Nam, qui mentiri aut fállere, ita uti fit, patrem 30
 Audébit, tanto mágis audebit céteros.
 Pudóre et liberálitate líberos
 Retínere, satius ésse credo, quam metu.
 Haec frátri mecum nón conveniunt, néque placent.
 Venit ad me saepe clámans, Quid agis, Micio? 35
 Cur pèrdís adulescéntem nobis? eúr amat?
 Cur pótat? cur tu his rébus sumptum súggeris?
 Vestítu nimio indúlges: nimium inéptus es.
 Nimium ipse est durus praeter aequumque ét bonum:
 Et érrat longe, meá quídem senténtia, 40
 Qui impérium credat grávius esse aut stábilius,
 Vi quód fit, quam illud, quód amicitia adjúngitur.
 Mea sic est ratio, et sic animum inducò meum:
 Maló coactus qui suum officiúm facit,
 Dum id réscitum iri crédit, tantispér cavet: 45
 Si spérat, fore clam, rúrsum ad ingeniúm redit.
 Ille, quem beneficio adjúngas, ex animó facit:
 Studet pár referre; praesens absensque ídem erit.
 Hoc pátrium est, potius cónsuefacere filium,
 Sua spónte recte fácere, quam alienó metu: 50
 Hoc páter ac dominus ínterest: hoc qui nequit,

Fateátur, nescire imperare liberis.
 Set éstne hic ipsus, dé quo agebam? et certe is est.
 Nescio quid tristem video: credo jam, út solet,
 Iurgábit. salvom te ádvenire, Démea,
 Gaudémus. —

ACTUS I. SCENA II.

DEMEA. MICIO.

DE. — Ehem, opportúne: te ipsum quaérito.
MR. Quid tristis es? *D.* rogás me, ubi nobis Aéschinus
 Siét, quid tristis égo sim? *M.* dixit hóc fore?
 Quid fécit? *D.* quid ille fécerit? quem néque pudet
 Quicquám: nec metuit quémquam: neque legém putat 5
 Tenére se ullam. nam illa, quae antehac facta sunt,
 Omítto: modo quid désignavit? *M.* quídam id est?
DE. Forés effregit, átque in aedis inruit
 Aliénas: ipsum dómínium atque omnem fámiliam
 Mulcávit usque ad mórtem: eripuit mülíerem, 10
 Quam amábat. clamant ómnes, indigníssume
 Factum ésse: hoc adveniénti quot mihi, Micio,
 Dixére? in ore 'st ómni populo. dénique,
 Si cónferendum exéplum est, non fratrem videt
 Rei óperam dare, ruri ésse parcum ac sóbrium? 15
 Nullum hújus factum símile. haec cum illi, Micio,
 Dicó, tibi dico. tú illum corrumpi sinis.
MR. Homine imperito núnquam quicquam injústius 'st,
 Qui, nisi quod ipse fécit, nil rectúm putat.
DE. Quorsum istuc? *M.* quia tu, Démea, haec male júdicas. 20
 Non ést flagítium, míhi crede, adulescéntulum
 Scortári, neque potáre: non est: néque fores
 Effringere. haec si néque ego, neque tu fécimur,
 Non síit egestas fácere nos. tu núnc tibi
 Id laúdi duces, quód tum fecisti inopia? 25
 Injúrium 'st: nam si ésset, unde fieret,
 Facerémus. et illum tú tuum, si essés homo,
 Sinerés nunc facere, dúm per actatém licet;
 Potíus quam, ubi te exspectátum eiecissét foras,
 Aliéniore actáte post facerét tamen. 30
DE. Pro Iúppiter, tu homo ádigis me ad insániam.
 Non ést flagítium, fácere haec adulescéntulum? *M.* ah,
 Auscúlta, ne me optúndas de hac re saépius.
 Tuum filium dedísti adoptandúm mihi:
 Is méus est factus: sí quid peccat, Démea, 35
 Míhi péccat: ego illi máxumam partém feram.

Obsónat, potat, ólet unguenta; dé meo :
 Amat; dábitur a me argéntum, dum erit cómodum :
 Ubi nón erit, fortásse excludetúr foras.
 Forés effregit, réstituentur: díscidit 40
 Vestém, resarciétur. est, dis grátia,
 Et únde haec fiant, ét adhuc non molésta sunt.
 Postrémo aut desine, aut cedo quemvis árbitrum :
 Te plúra in hac re péccare ostendam. *D.* ei mihi,
 Pater ésse discite ab illis, qui verí sient. 45
Mr. Natúra tu illi páter es, consiliis ego.
DE. Tun' cónsulis quicquam? *M.* ah, si pergis, ábiero.
DE. Sicine agis? *M.* an ego tótiens de eadem re audiam?
DE. Curae ést mihi. *M.* et mihi cúrae est. verum, Démea,
 Curémus aequam utérque partem; tu álterum, 50
 Ego item álterum. nam cúrare ambos, própemodum
 Repóscere illum est, quem dedisti. *D.* ah, Micio.
Mr. Mihi sic videtur. *D.* quid istic? si istuc tibi placet,
 Profúndat, perdat, péreat, nihil ad me áttinet.
 Iam sí verbum ullum pósthac. *M.* rursum, Démea, 55
 Iráscere? *D.* an non crédís? repeton', quem dedi?
 Aegré 'st: alienus nón sum: si obsto: em, désino.
 Unúm vis currem, curo, et est dis grátia,
 Cum ita, út volo, est; isté tuus ipse séntiet
 Postérius: nolo in illum gravius dicere. 60
M. Nec nil, neque omnia haec sunt, quae dicít; tamen
 Non nil molesta haec súnnt mihi: set osténdere,
 Me aegré pati, illi nólui: nam itá 'st homo:
 Cum pláco, advorsor sédulo et detérreo;
 Tamen víx humane pátitur: verum sí aúgeam, 65
 Aut étiam adjutor sím ejus iracúndiae,
 Insániam profécto cum illo. etsi Aéschinus
 Non nállam in hac re nóbis facit injúriam.
 Quam hic nón amavit méretricem? aut cui nón dedit
 Aliquíd? postremo, núper (credo jam ómnium 70
 Taedébat) dixit, vélle uxorem dúcere.
 Sperábam, jam deférvisse adulescéntiam:
 Gaudébam. ecce autem de intégro: nisi, quicquid est,
 Volo scíre; atque hominem cónvenire, si áput forum est.

ACTUS II. SCENA I.

SANNIO IENO. AESCHINUS. PARMENO.

SA. O'bscero, populáres, ferte misero atque innocéti auxilium:
 Súbvenite inopi. *AE.* ótiose, nunc iam ilico híc consistite:

Quid respectas? nil pericli 'st: núnquam, dum ego adero, hic te tanget.

SA. E'go istam invitis ómnibus —

AE. Quamquam ést scelestus, nón committet hódie umquam, iterum ut vápulet. 5

SA. Aéschine, audi, né te ignarum fuisse dicas meórum morum, Lénó ego sum. *AE.* scio. *SA.* át ita, ut usquam fuit fide quicquam óptuma.

Tú quod te postérius purges, hánc injuriám mihi nolle

Fáctam esse, hujus non fáciam. crede hoc, égo meum jus pérsequar:

Néque tu verbis sólves umquam, quód mi re malefécéris. 10

Nóvi ego vestra haec, „Nóllem factum, júsjurandum dábitur, te indignum

E'sse injuria hác“; indignis cum égomet sim acceptús modis.

AE. A'bi prae strenue; ác forem aperi. *SA.* céterum hoc nihil facis.

AE. I íntro nunc íam. *SA.* át enim non sinam. *AE.* áccede illuc, Párméno:

Nímium istoc abísti: hic propter hunc adsiste: em, sic volo. 15

Cáve nunc jam, oculos á meis oculis quóquam demoveás tuos:

Ne móra sit, si innuerim, quin pugnus cóntinuo in mala haéreat.

SA. Istúc volo ergo ipsum éxperi. *AE.* em, sérva. *PAR.* omitte múlierem.

SA. O fácinus miserandúm! *AE.* geminabit, nisi caves. *SA.* hei míseriam!

AE. Non innueram: verum in istam partem pótius peccató tamen. 20

I nunc íam. *SA.* quid hoc reí est? regnumne, Aéschine, hic tu pössides?

AE. Si pössiderem, ornátus esses éx tuis virtútibus.

SA. Quid tibi rei mecum 'st? *AE.* nil. *SA.* quid? nostin', qui sim? *AE.* non desídero.

SA. Tetigin' tui quicquam? *AE.* si áttigisses, férres infortúnium.

SA. Qui tibi meam magis licet habere, pró qua ego argentúm dedi? 25

Respónde. *AE.* ante aedis nón fecisse erit mélius hic convícium:

Nam sí molestus pérgis esse, jam íntro abripiere; átque ibi

Usque ad necem opperiére loris. *SA.* lóris liber? *AE.* sic erit.

SA. O hómínem impurum: hícine libertatem ájunt aequam esse ómnibus?

AE. Si sátis jam debaccháus, leno, es; áudi, si vis, nunc íam. 30

SA. Egon' débacchatus sum autem, an tu in me? *AE.* mitte ista, átque ad rém redi,

SA. Quam rém? quo redeam? *AE.* jámne me vis dícere id, quod ad te áttinet?

SA. Cupio, aéquí modo aliquid. *AE.* vah, leno iníqua me non vólt loqui.

SA. Lenó sum, fateor, pérnicias commúnis adulescéntium, Perjúrus, pestis: támen tibi a me núlla 'st orta injúria. 35
AE. Nam hercle étiam hoc restat. *SA.* illuc, quaeso, rédi, quo coepisti, Aéschine.

AE. Minis viginti tu illam emisti, quae res tibi vortát male. Argénti tantum dábitur. *SA.* quid, si ego tibi illam nolo véndere? Cogés me? *AE.* minime. *SA.* námque id metui. *AE.* néque vendundam cénseo.

Quae libera 'st: nam ego liberali illam ádsero causá manu. 40
Nunc víde, utrum vis; argéntum accipere, an causam meditari tuam.

Delibera hoc, dum ego rédeo, leno. *SA.* pró supreme Iúppiter. Mínime miror, qui insanire occipiunt ex injúria.

Dómo me eripuit, vérberavit: me invito abduxit meam:

Hómíni misero plús quíngentos coláphos infregít mihi. 45

O'b malefacta haec tántidem emptam póstulat sibi trádier.

Vérum enim, quando béne promeruit, fiat: suum jus póstulat.

Age, jam cupio, módo si argentum réddat. set ego hoc háriolor.

U'bi me dixeró dare tanti, téstis faciet fílico,

Véndidisse mé, de argento sómnum. mox: crás redi. 50

Id quoque possum férre, modo si réddat; quamquam injúrium 'st.

Vérum cogito id, quod res est; quándo eum quaestum occéperis, Accipiunda et mússitanda injúria adulescéntium 'st.

Sét nemo dabit: frústra has egomet mécum rationés puto.

ACTUS II. SCENA II.

SYRUS. SANNIO.

Sr. Tace, égomet conveniam ípsum: cupide accípiat jam faxo: átque etiam

Bene dícat secum esse áctum. quid istuc, Sánnio 'st, quod te áudio, Nescío quid, concertásse cum ero? *SA.* núnquam vidi iníquus Certátionem cómparatam, quam hódie, quae inter nós fuit: Ego vápulando, ille vérberando, usque ámbo defessi sumus. 5

Sr. Tua culpa. *SA.* quid facerem? *Sr.* ádulescenti mórem gestum opórtuit.

SA. Qui pótuí melius, qui hódie ei usque os praébui? *Sr.* age, scis, quid loquar?

Pecúniám in locó neglegere, máximum interdúm 'st lucrú. hui;

Metuísti, si nunc de tuo jure concessisses paululum; atque
 Adulescenti esses mórigeratus, hóminum homo stultissime, 10
 Ne nón tibi istuc faéneraret. *SA.* égo spem pretio nón emo.
SY. Numquám rem facies: úbi, non scis inéscare homines, Sannio.
SA. Credo, istuc melius ésse: verum ego numquam adeo astu-
 tús fui,

Quin, quicquid possem, mállém auferre potius in praeséntia.
SY. Age nóvi tuum animúm: quasi jam usquam tibi sint vi-
 ginti minae, 15

Dum huic óbsequare. praétereá autem te ájunt proficisci Cy-
 prum. *SA.* hem.

SY. Coemisse hinc, quae illuc véheres, multa; návem condu-
 ctam: hóc scio,

Animús tibi pendet. úbi illinc, spero, rédieris tamen, hóc ages.
SA. Nusquám pedem: perii hércle: hac illi spe hóc inceperunt.

SY. timet:

Injéci scrupulum hómini. *SA.* o scelera. illúd vide, 20

Ut in ipso articulo opprèssit. emptae múlieres

Complúres, et item hinc ália, quae portó Cyprum.

Nisi eo ad mercatum vénio, damnum est máximum.

Nunc si hóc omittam, ac túm agam, ubi illinc rédiero;

Nihil ést: refrixerit res; nunc demúm venis? 25

Cur pássus? ubi eras? út sit satius pérdere,

Quam aut híc manere támdiú, aut tum pérsequi.

SY. Jamne énumerasti id, quód ad te rediturúm putes?

SA. Hocine fillo dignum 'st? hócine inceptare Aéschinum? 30

Per opprèssionem ut hánc mi eripere póstulet?

SY. Labáscit. unum hoc hábeo: vide, si sátis placet;

Potius quam venias in periculum. Sannio,

Servésne an perdas tótum, dividuúm face.

Minás decem conrádet alicunde. *SA.* ei mihi, 35

Etiám de sorte núnc venio in dubiúm miser?

Pudét nihil? omnes déntes labefecit mihi:

Praétereá colaphis túber est totúm caput:

Etiám insuper defrúdet? nusquam abeo. *SY.* út lubet: 40

Numquíd vis, quin abeam? *SA.* immo hércle hoc quacsó, Syre,

Ut ut haéc sunt acta, potius quam litis sequar,

Meum mihi reddatur, sáltem quanti emptá 'st, Syre.

Scio, nón te esse usum antehác amicitia mea:

Memorém me dices ésse et gratum. *SY.* sédulo

Faciám. set Ctesiphónem video: láctus est

De amíca. *SA.* quid quod te óro? *SY.* paulispér mane. 45

ACTUS II. SCENA III.

CTESIPHO. SYRUS.

Cr. Abs quívis homine, cum ést opus, beneficium accipere gaúdeas:

Verum énimvero id demúm juvat, si, quem aéquom 'st facere, is béne facit.

O fráter, frater, quid ego te nunc laudem? satis certó scio; Numquam ita magnifice quícquam dicam, id virtus quin superét tua.

Itaque únám hanc rem me habére praeter álias praecipuam árbitor, 5

Fratrem hómíni nemíni ésse primarum ártium magis princípem. *Sr.* O Ctésípho. *Cr.* o Syre, Aéschinus ubi est? *Sr.* éllum, te exspectát domi. *Cr.* hem.

Sr. Quid ést? *Cr.* quid sit? illius ópera, Syre, nunc vívo: festívom caput,

Quine ómnia sibi pósit putávit ésse prae meo cómmo:do:

Maledícta, famam, méum amorem, et peccátum in sese tráns-tulit. 10

Nil súpra pote. nam quíd foris crepuit? *Sr.* máne mane. ipse exit foras.

ACTUS II. SCENA IV.

AESCHINUS. SANNIO. CTESIPHO. SYRUS.

Ae. Ubi est ille sacrilegús? *Sa.* me quaerit. núm quídam effert? óccidi:

Níl video. *Ae.* chem, oportúne: te ipsum quaéro: quid fit, Ctésípho?

In túto est omnis rés; omítte véro tristitiém tuam.

Cr. Ego illam hércle véro omítto, qui quídem te hábeam fratrem: o mí Aéschine,

O mí germane: ah véreor, coram in ós te laudare ámplius, 5 Ne id ádsentandi mágis, quam quo habeam grátum, facere existumes.

Ae. Age, inépte, quasi nunc nó nórimum nós inter nos, Ctésípho. Hoc míhi dolet, nos paéne sero scisse, et in eum rém locum Redísse, ut, si omnes cúperent, tibi nil póssent auxiliárier.

Cr. Pudébat. *Ae.* ah, stultítia 'st istaec, nó n pudor: tam ob párvolam 10

Rem paéne e patria? túrpe dictu. deós quaeso, ut istaec próhibeant.

Cr. Peccávi. *Ae.* quid áit tándem nobis Sánnio. *Sr.* jam mítis est.

Æ. Ego ad forum ibo, ut hunc absolvam: tu intro ad illam, Ctésipho.

S.A. Syre, insta. *Sy.* eamus: namque hic properat in Cyprum. *S.A.* ne tam quidem:

Quamvis etiam maneo otiosus hic. *Sy.* reddetur, né time. 15

S.A. At ut omne reddat. *Sy.* omne reddet: táce modo, ac sequere hác. *S.A.* sequor.

Cr. Heus, heús, Syre. *Sy.* ehem, quid est? *Cr.* obsecro hercle te, hómínem istum impuríssimum

Quam primum absolvitote; ne, si mágis iritatus siet, Aliqua ad patrem hoc permánet; atque ego túm perpetuo perierim

Sy. Non fiet, bono animo es: tu cum illa te intus oblecta interim: 20

Et léctulos jube stérni nobis, ét parari cétera.

Ego jám transacta ré convortam mé domum cum obsónio.

Cr. Ita quaeso: quando hoc béne successit, hilare hunc sumamus diem.

ACTUS III. SCENA I.

SOSTRATA. CANTHARA.

So. O'bscero, mea nútrix? quid nunc fiet? *CA.* quid fiát rogas? Recte édepol spero. *So.* módo dolores, méa tu, occipiunt prímulum.

CA. Iam núnc times, quasi núsquam adfueris, númquam tute pépereris.

So. Miserám me, neminem hábeo, solae súmus: Geta autem hic nón adest:

Nec ést, quem ad obstetricem mittam, nec qui adcersat Aéschinum. 5

CA. Pol is quidem jam hic áderit: nam numquam ún timermittit diem,

Quin sémpér veniat. *So.* sólus mearum est miseriarum rémedi-
dium.

CA. E' re natae mélius fieri haut pótuít, quam factum ést, era, Quándo vitium oblátum est: quod ad illum áttinet potíssimum,

Tálem, tali ingénio atque animo, nátum ex tanta fámilia. 10
So. Ita pol ést ut dicis; salvos nóbis, deos quaeso, út siet.

ACTUS III. SCENA II.

GETA. SOSTRATA. CANTHARA.

G. Nunc illud ést, quod, si ómnia omnes síua consilia cónferant, Atque huíc malo salútem quaerant, auxili nihil ádferant,

Quod mihiq; eraequae, filiaequae erili est. vae miseró mihi,
Tot rés repente circumvallant, unde emergi nón potest,
Vis, egestas, injustitia, sólitudo, infámia. 5
Hócine saeculum? o scélera, o genera sacrilega, o hominem
inpium.

So. Me miseram, quidnam 'st, quód sic video tímidum et pro-
perantém Getam?

G. Quem néque fides, neque júsurandum, néque illum mise-
ricórdia

Représsit, neque refléxit, neque quod pártus instabát prope:
Cui miserae indigne pér vim vitium obtúlerat. So. non intél-
lego 10

Satis, quae loquatur. CA. própius obsecro áccedamus, Sóstra-
ta. G. ah,

Me miseram, vix sum cómpos animi, ita árdeo iracúndia.
Nihil ést, quod malim, quam illam totam fámiliam dari mi
óbviám,

Ut ego íram hanc in eos évomam omnem, dum aégritudo est
haéc recens:

Satis mi id habeam súplici, dum ego illos ulciscár modo. 15
Seni ánimam primúm extinguerem ipsi, qui illud produxít scelus:
Tum autém Syrum impulsórem, vah, quibus illum lacerarém
modis?

Sublímem médium arriperem, et capite prónum in terram
státuerem,

Ut cérebro dispergát viam:

A' dulcescenti ipsi ériperem oculos: pós hac praecipitém darem. 20
Céteros rucrem, ágerem, raperem, fúnderem, et prostérnerem.
Set céssó, eram hoc malo impertiri própere? So. revocemús.

Geta. G. hem,
Quisquis es, sine me. So. égo sum Sostrata. G. úbinam es?
te ipsam quaérito:

Te expeto: oppido ópportune te obtulisti mi óbviám,
E'ra. So. quid ést? quid trépidas? G. ei mi. So. quid festi-
nas, mi Geta? 25

Ánimam recipe. G. prórsus — So. quid istuc „prórsus“ er-
go 'st? G. périmus:

A'ctum 'st. So. loquere ergo, óbsecro te, quid sit. G. jam.
So. quid jám, Geta?

GE. Aéschinus. So. quid is ergo? G. alienus ést ab nostra
fámilia. So. hem,

Périi. quare? G. amáre ocepit áliam. So. vae miserae mihi.
GE. Néque id occulte fért, ab lenone ipsius eripuít palam. 30

So. Sátin' hoc certum 'st? G. certum: hisce oculis égomet
vidi, Sóstrata. So. ah,

Me miseram, quid jam crēdas? aut cui crēdas? nostrumne
Aeschinum?

Nostram omnium vitam, in quo nostrae spēs opesque omnēs sitae?

Qui se sine hac jurabat unum nūquam victurum diem?

Qui se in sui gremio positurum puerum dicebat patris? 35

Ita obsecraturum, ut liceret hanc se uxorem dūcere?

GE. Era, lacrimas mitte: ac potius, quod ad hanc rem opus
est porro, cōsule,

Patiāmur an narrēmus cuiquam. CA. aū au, mi homo sā-
nun' es?

An proferendum hoc tibi videtur usquam? G. mi quidem nōn
placet.

Iam primum illum alieno animo a nobis esse, res ipsa indicat. 40

Nunc si hoc palam proferimus, ille infitias ibit, sāt scio:

Tua fama et gnatae vita in dubium veniet. tum, si maxime

Fateatur, cum amet aliam, non est utile huic, illi dari.

Quapropter quoquo pacto tacito 'st opus. So. ah, minime
gēntium:

Non faciam. G. quid ais? So. proferam. CA. hem, mea Sō-
strata, vide, quam rem agas. 45

So. Pejore res loco non potis est esse, quam in quo nunc sita 'st.

Primum indotata est: tum praeterea, quae secunda ei dōs erat,

Perit: pro virginē dari nuptum nōn potest. hoc reliquum est,

Si infitias ibit, tēstis mecum est anulus, quem ipse amiserat.

Postrēmo, quando ego mihi sum conscia, a me culpam esse
hanc procul, 50

Neque pretium neque rem ullam intercesse aut illa aut me in-
dignam, Geta,

Expēriar. G. quid istic? cēdo, ut melius dicas. So. tu, quan-
tūm potes,

Abi, atque Hégioni cōgnato hujus rem enarrato omnem ordine:

Nam is nōstro Simulō fuit summus, et nos coluit maxime.

GE. Nam hercle alius nemo respicit nos. So. properere tu, mea
Cānthara, 55

Curre: obstetricem accēse: ut, cum opus sit, ne in mora no-
bis siet.

ACTUS III. SCENA III.

DEMEA. SYRUS.

DE. Dispērii: Ctesiphōnem audiui filium

Una adfuisse in rāptione cum Aeschino.

Id misero restat mihi mali, si illum potest,

Qui alicui rei est, etiam cum ad nequitiam addūcere.

Ubi ego illum quaeram? crēdo abductum in gāneum 5

Aliquó: persuasit ille inpurus, sát scío.
 Sed ecúm Syrum ire video: hinc scibo jam, úbi siet.
 Atque hércle hic de grege illo est: si me sénscriit
 Eum quaéritare, núnquam dicet cárnufex.
 Non óstendam, id me vélle. *Sr.* omnem rem módo seni, 10
 Quo pácto haberet, énarramus órdine.
 Nil quicquam vidi laétius. *D.* pro Iúppiter,
 Hominis stultitiam. *Sr.* cónlaudavit filium:
 Mihi, qui id dedissem cónsilium, egit grátias.
DE. Disrúmpor. *Sr.* argentum ádnnumeravit ilico: 15
 Dedit praeterea in sumpum, dimidiúm minae:
 Id distributum sáne est ex senténtia. *D.* hem,
 Huic mándes, si quid récte curatúm velis.
Sr. Ehem, Démea, haut aspéxeram te: quid agitur?
DE. Quid agátur? vostram néqueo mirári satis 20
 Ratiónem. *Sr.* est hércle inépta, ne dicám dolo, atque
 Absúrda. piscis céteros purgá, Dromo:
 Congrum ístum maxumum in aqua sínito lúdere
 Paulisper: ubi ego vénero, exossábitur:
 Prius nólo. *D.* haecine flagítia? *Sr.* mi quidem nóu placent: 25
 Et clámo saepe. sálsamenta haec, Stéphanio,
 Fac mácerentur púlchre. *D.* di vostrám fidem,
 Utrúm studione id sibi habet, an laudí putat
 Fore, sí perdidit gnátum? vae miseró mihi,
 Vidére videor jám diem illum, cum hinc egens 30
 Profúgiét aliquo militatum. *Sr.* o Démea,
 Istúc est sapere, nóu quod ante pedés modo 'st
 Vidére, set etiam illa, quae futúra sunt,
 Prospícere. *D.* quid? istaec jám penes vos psáltria est?
Sr. Ellam íntus. *D.* eho, an est dómi habiturus? *Sr.* crédo: 35
 ut est
 Deméntia. *D.* haecine fieri? *Sr.* inepta lénitas
 Patris, ét facilitas práva. *D.* fratris mé quidem
 Pudét pigetque. *Sr.* nímium inter vos, Démea, ac
 Non quia ades praesens díco hoc, pernimum ínterest.
 Tu, quántus quantus, nil nisi sapiéntia es: 40
 Ille, sómniúm. sinerés veró illum tú tuum
 Facere haéc? *D.* sinerem illum? aut nóu sex totis ménsibus
 Prius ólfcissem, quam ille quicquam cóeperet?
Sr. Vigilántiam tuám tun' mihi? *D.* sic sit modo,
 Ut núnc est, quaeso. *Sr.* ut quisque suum volt ésse, ita 'st. 45
DE. Quid eúm? vidistin' hódie? *Sr.* tuumne filium?
 Abigam hunc rus. jamdudum áliquíd ruri agere árbitror.
DE. Satin' scís ibi esse? *Sr.* oh, quem égomet produxi. *D.*
 óptume 'st.

Metui, ne haereret híc. *Sr.* atque iratum ádmodum.

De. Quid, áutem? *Sr.* adortus júrgio est fratrem áput for-
rum 50

De psáltria hac. *D.* ain' véro? *Sr.* vah, nil réticuit.

Nam, ut númerabatur fóрте argentum, intérvénit

Homo de inproviso: cóepit clamare, „o Aéschine,

Haecine flagítia fácere te? haec te admittere

Indigna genere nóstro?“ *D.* oh, lacrumo gaúdio. 55

Sr. „Non tu hóc argentum pérdis, set vitám tuam.“

De. Salvós sit; spero erit símilis majorúm suum. *Sr.* hui.

De. *Sy.* praéceptorum 'st plénus istorum ille. *Sr.* phy.

Domi hábuit, unde dísceret. *D.* fit sédulo:

Nil praétermitto: cónsuefacio: dénique, 60

Inspícere, tanquam in spéculum, in vitas ómnium

Iubeo: atque ex aliis súmere exemplúm sibi.

„Hoc fácito.“ *Sr.* recte sáne. *D.* „hoc fugito.“ *Sr.* cállide.

De. „Hoc laúdi est.“ *Sr.* istaec rés est. *D.* „hoc vitió datur.“

Sr. Probíssime. *D.* porro áutem. *Sr.* non hercle ótium 'st 65

Nunc mi aúscultandi. píscis ex senténcia

Nactús sum: hi mihi ne córrumpantur, caútio 'st:

Nam id nóbis tam flagítium 'st, quam illa, o Démea,

Non fácere vobis, módo quae dixi: et, quód queo,

Consérvs ad eundem ístunc praeciپیó modum: 70

Hoc sálsun 'st, hoc adústum 'st, hoc lautúm 'st parum:

Illúd recte: íterum síc memento: sédulo

Moneó, quae possum pró mea sapiéncia:

Postrémo, tanquam in spéculum, in patinas, Démea,

Inspícere jubeo, et móneo, quid factó úsus sit. 75

Inépta haec esse, nós quae facimús, sentío:

Verúm quid facias? út homo 'st, íta morém geras.

Numquíd vis? *D.* mentem vóbis meliorem dari.

Sr. Tu rús hinc íbis. *D.* récta. *Sr.* nam quid tu híc agas,

Ubi, síquid bene praeciپیas, nemo obtémperet? 80

D. Ego véro hinc abeo, quádo is, quamobrem huc véneram,

Rus ábiit: illum cáro: num illud ad me ádtinet,

Quando íta volt frater: de ístoc ipse viderit.

Set quis illic est, quem vídeo procul? estne Hégio

Tribúlis noster? sí satis cerno, is hercle: vah, 85

Homo amicus nobis jam índe a puero: dí boni,

Ne illiúsmodi jam mágna nobis civium

Paenúria 'st, antíqua virtute ác fide.

Haut cito mali quid órtum ex hoc sit públice.

Quam gaúdeo: ubi etiam hújus generis réliquías 90

Restáre vídeo, vívere etiam nunc lubet.

Oppériar hominem híc, út salutem et cónloquar.

ACTUS III. SCENA IV.

HÉGIO. GETA. DÉMEA. PAMPHILA.

- H.* Pro di immortales, fácinus indignúm, Geta:
 Quid nárras? *G.* sic est fáctum. *H.* ex illan' fámilia
 Tam inliberale fácinus esse ortum? o Aéschine,
 Pol haút paternum istúc dedisti. *D.* videlicet
 De psáltria hoc audívit: id illi núnc dolet 5
 Aliéno. pater is nihili pendit: cí mihi,
 Utinam híc prope adesset alicubi: atque audíret haec.
H. Nisi fácient, quae illos aéquom 'st, haut sic auferent.
G. In té spes omnis, Hégio, nobis sita est:
 Te sólum habemus, tú es patronus, tú pater; 10
 Illé tibi moriens nós commendavit senex:
 Si déseris tu, périimus. *H.* cave dixeris:
 Neque fáciam, neque me sátis pie posse árbitor.
D. Adíbo. salvere Hégionem plúrimum
 Iubeo. *H.* óh, te quaerebam ípsum: salve, Démea. 15
D. Quid autém? *H.* major filius tuus Aéschinus,
 Quem frátri adoptandúm dedisti, néque boni,
 Neque liberalis fánctus officium ést viri.
D. Quid istúc est? *H.* nostrum amicum noras Simulum, atque
 Aequálem? *D.* quidni? *H.* filiam ejus virginem 20
 Vitiávit. *D.* hem. *H.* mane. nóndum audisti, Démea,
 Quod ést gravissimum. *D.* án quid ést etiam ámplius?
H. Vero ámplius: nam hoc quídem ferundum aliquó modo 'st:
 Persuásit nox, amór, vinum, adulescéntia:
 Humánum 'st. ubi scit fáctum, ad matrem virginis 25
 Venit ípsus ultro, lácrumans, orans, óbsecrans,
 Fidém dans, jurans, sé illam ducturúm domum.
 Ignótum 'st; tacitum 'st; créditum 'st. virgo éx eo
 Compréssu grávida fácta ést; mensis décimus ést:
 Ille hónus vir nobis psáltriam, si díis placet, 30
 Parávit, quicum vivat: illam déserit.
D. Pro cérton' tu istaec dícis? *H.* mater virginis
 In médio 'st; ipsa virgo; res ipsa: híc Geta
 Praetérea, ut captus sérvolorum ést, nón malus
 Neque inérs: alit illas; sólus omnem fámiliam 35
 Susténtat. hunc abdúce, vinci, quáere rem.
G. Immo hércle extorque, nisi ita factum 'st, Démea:
 Postrémo non negábit; coram ipsúm cedo.
D. Pudét: nec, quid agam, néque, quid huic respóndeam,
 Sció. *P.A.* miseram me, differor dolóribus. 40
 Inúó Lucina fér opem: serva me, óbsecro. *H.* hem,
 Numnam illa quæso párturit? *G.* certe, Hégio. *H.* hem;

Illæc fidem nunc vóstram inplorat, Démea;
 Quod vós vis cogit, id voluntate impetret.
 Haec primum ut fiant, deos quaeso, ut vobis decet. 45
 Sin aliter animus véster est; ego, Démea,
 Summá vi defendam háas atque illum mórtuum.
 Cognátus mi erat: una a pueris párvolis
 Sumus éducti: una sémper militiæ ét domi
 Fuimús: paupertatem una pertulimús gravem. 50
 Quaprópter nitar, fáciam, experiar, déniq
 Animám relinquam pótius, quam illas déseram.
 Quid mihi respondes? *D.* frátre[m] conveniam, Hégio:
 Is, quód mihi de hac re déderit consilium, id sequar.
HE. Set, Démea, hoc tu fácito cum animo cógites, 55
 Quam vós facillume ágitis, quam estis máxime
 Poténtes, dites, fórtunati, nóbiles,
 Tum máxime vos aéquo animo aequa nóscere
 Opórtet, si vos vóltis perhiberi probos.
D. Redító: sient, fieri quæ aequom 'st, ómnia. 60
HE. Decét te facere. Géta, duc me intro ad Sóstratam.
D. Non me índicente hæc fiunt; utinam hic sit modo
 Defúctum; verum nímia illæc licéntia
 Profécto evadet in aliqúod magnúm malum.
 Ibo, ac requiram frátre[m], ut in eum hæc évomam. 65

ACTUS III. SCENA V.

HEGIO.

Bono ánimo fac sis, Sóstrata; et istam, quód potes,
 Fac cónsolere. ego Micionem, si ápud forum 'st,
 Convéniam; atque, ut res gésta 'st, narrabo órdine:
 Si ita ést, facturus út sit officiúm suum,
 Faciát: sin aliter de hác re est ejus senténtia, 5
 Respóndeat mi: ut, quid agam, quam primúm sciam.

ACTUS IV. SCENA I.

CTESIPHO. SYRUS.

Cr. A'in', patrem hinc abisse rus? *S.* jam dúdum. *C.* dic
 sodés. *S.* apud villam 'st.
 Nunc cum maxime óperis aliqúid fácere credo. *C.* utinám
 quidem,
 Quod cú[m] salute ejus fiat, ita se defetigarit velim,
 Ut tríduo hoc perpétuo prorsum e lécto nequeat súrgere.
Sr. Ita fiat, et istoc sí quid potis est réctius. *C.* ita: nam
 hunc diem 5

Nimis misere cupio, ut coépi, perpetuum in lætitiâ degere.
 Et illud rurs nulla alia causa tam male odi, nisi quia prope
 Est: quod si abesset longius,
 Prius nox oppressisset illic, quam huc reverti posset iterum.
 Nunc, ubi me illic non videbit, jam huc recurret, sat scio: 10
 Rogabit me, ubi fuerim: quem ego hodie toto non vidi die:
 Quid dicam? S. nilne in mentem est? C. nusquam quicquam.

S. tanto nequior.

Cliens, amicus, hospes, nemo est vobis? C. sunt. quid postea?
 Sy. Hisce opera ut data sit. C. quae non data sit? non potest
 fieri. S. potest.

Cr. Interdum: sed si hic pernocto, causae quid dicam, Syre? 15
 Sy. Vah, quam vellem etiam noctu amicis operam mos esset
 dari.

Quin tu otiosus es: ego illius sensum pulchre calleo.
 Cum fervit maxumè, tam placidum, quam ovis est, reddo. C.
 quò modo?

Sy. Laudarier te audit libenter: facio te apud illum Deum:
 Virtutes narro. C. measne? S. tuas: homini ilico lacrimae
 cadunt, 20

Quasi puero, gaudio. em tibi autem. C. quidnam est? S. lu-
 pus in fabula.

Cr. Paterne? S. is ipsus. C. Syre, quid agimus? S. fuge
 modo intro, ego videro.

Cr. Si quid rogabit, nusquam tu me: audistin'? Sy. potin',
 ut desinas?

ACTUS IV. SCENA II.

DEMEA. CTESIPHO. SYRUS.

D. Ne ego homo infelix. primum fratrem nusquam invenio
 gentium:

Praeterea autem, dum illum quaero, a villa mercenarium

Vidi: is filium negat esse ruri: nec quid agam scio.

Cr. Syre. Sy. quid est? Cr. men' quaerit? Sy. verum.

Cr. perii. Sy. quin tu bono animo es.

D. Quid hoc, malum, infelicitatis? nequeo satis decernere: 5

Nisi me credo huic esse natum rei, ferendis miseris.

Primus sentio mala nostra: primus rescisco omnia:

Primus porro obnuntio: aegre solus, si quid fit, fero.

Sy. Rideo hunc: se primum ait scire: is solus nescit omnia.

D. Nunc redeo: si forte frater redierit, visò. Cr. Syre, 10

O'bsacro, vide, ne ille huc prorsus se inruat. Sy. etiam taces?

E'go cavebo. Cr. numquam hercle hodie ego istuc commit-
 tam tibi:

Nám me in cellulam aliquam cum illa cóncludam: id tutis-
simum 'st.

Sr. A'ge, tamen ego hunc ámovebo. D. sét eccum scelera-
túm Syrum.

Sr. Nón hercle hic quidem pérdurare quisquam, si sic fit,
potest. 15

Scíre equidem voló, quot mihi sint dómini: quae haec est míseria?

D. Quid ille gannit? quid volt? quid ais, bóne vir? est fra-
tér domi?

Sr. Quid, malum, „bone vir“ mihi narras? équidem perii.
D. quid tibi est?

Sr. Rógitas? Ctesiphó me pugnis miserum, et istam psátriam
Usque occidit. D. ém, quid narras? Sr. ém, vide, ut disci-
dit labrum. 20

D. Quámobrem? Sr. me impulsóre hanc emptam esse, áit.
D. non tu eum rus hinc modo

Próduxeris aibas? Sr. factum: verum vénit post insániens:

Níl pepercit, nón puduisse vérberare hominém senem?

Quém ego, puerum módó tantillum, in máibus gestavi meis?

D. Laúdo: o Ctesiphó, patrisas: ábi, virum te júdico. 25

Sr. Laúdas? ne ille cóntinebit pósthac, si sapiét, manus.

D. Fórtiter. Sr. perquám, quia miseram múlierem et me
sérvolum,

Quí referire nón audebam, vícit: hui, perfórtiter.

D. Nón potuit meliús. idem, quod ego, sénsit, te esse huic réi
caput.

Sét estne frater intus. Sr. non est. D. úbi illum quaeram,
cógito. 30

Sr. Scío, ubi sit, verum hódie numquam mónstrabo. D. hem,
quid ais? Sr. ita.

D. Diminuetur tibi quidem jam cérebrum. Sr. at nomen néscio

Illius hominis, sét locum novi, úbi sit. D. dic ergó locum.

Sr. Nóstin' porticum ápod macellum hac deórsum? D. quid-
ni nóverim?

Sr. Praeterito hac récta platea súrsus: ubi eo véneris, 35

Clivos deorsum vórsum est; hac te praecipitato: póstea

E'st ad hanc manúm sacellum: ibi ángiportum própter est:

Illic, ubi etiam cáprificus magna est. D. novi. Sr. hac pérgito.

D. Id quidem ángiportum non est pérviuum. Sr. verum hér-
cle. vah;

Cénsen', hominem me esse? erravi: in pórticum rursúm redi: 40

Sáne hac multo própius ibis, ét minor est errátio.

Scín' Cratini hujus ditis aedes? D. scío. Sr. ubi eas praer-
terieris,

A'd sinistram hac récta platea; ubi ád Dianae véneris,

I'to ad dextram: prius quam ad portam vénias, aput ipsúm

lacum
E'st pistrilla, et exádvorsum fábrica: ibi est. *D.* quid ibi fa- 45
cit?

Sr. Léctulos in sóle ilignis pédibus faciundós dedit.

D. U'bi potetis vós? bene sane. sét cesso, ad eum pérgere?

Sr. I' sane: ego te exérecebo hodie, ut dignus es, silicérmium. *M. H. d.*

Aéschinus odiósus cessat: prándium corrumpitur:

Ctésipho autem in amóre est totus. égo iam prospiciám mi- 50
hi:

Nám jam adibo, atque únum quicquid, quód quidem erit bel-
lissimum,

Cárpam: et cyathos sórbilans paulátim hunc producám diem.

ACTUS IV. SCENA III.

MICIO. HEGIO.

M. Ego in hác re nil repéro, quamobrem laúder tantopere,
Hégio.

Meum officium facio: quód peccatum a nóbis ortum 'st, córri-
go.

Nisi sí me in illo crédidisti esse hóminum numero, qui ita putant;

Sibi fieri injuriam últro, si, quam fécere ipsi, expóstules,

Et últro accusant: id quia non est á me factum, agis grátias? 5

He. Ah, mínime: numquam te áliter atque es, in animum in-
duxí meum.

Set quaéro, ut una mécum ad matrem vírginis eas, Micio,

Atque istaec eadem, quae mihi dixti, túte dicas múlieri;

Suspicionem hanc própter fratrem esse: eius esse illam psáltriam.

M. Si ita aequom censes, aut si ita opus est fácto, eamus.

He. béne facis: 10

Nam et illi jam animum réllevaris, quae dolore ac miseria

Tabéscit: et tuo officio fueris fúnctus. sét, si alitér putas,

Egomét narrabo, quae mihi dixti. *M.* inmo égo quoque ibo.

He. béne facis:

Omnés, quibus res sunt mínus secundae, mágis sunt, nescio
quó modo,

Suspiciosi: ad cóntumeliam ómnia accipiúnt magis: 15

Proptér suam inpoténtiam se sémper credunt lúdiar.

Quaprópter te ipsum purgare ipsis córam, placabilius est.

M. Et récte et verum dicis. *He.* sequere me érgo hac intro.

M. máxume.

ACTUS IV. SCENA IV.

AESCHINUS.

Discrúciór animi: hocine de improvisó mali mihi óbjici

Tantum, ut neque, quid nunc de me faciam, nec, quid agam,
certum siet?

Membra metu debilia
Sunt: animus timore
Obstipuit: pectore nil
Sistere consili quit.

5

Vah, quomodo hac me expeditam turba? tanta nunc
Suspicio de me incidit:

Necque ea immerito: Sostrata

Credit, mihi me psaltriam hanc emisit: id anus mi indicium
fecit. 10

Nam ut hinc forte ea ad obstetricem erat missa, ubi eam vi-
di, ilico

Accedo; rogo, Pamphila quid agat; jamne partus adsiet,
Eone obstetricem accersat. illa exclamat, „Abi, abi, jam, Aes-
schine,

Satis diu dedisti verba: sat adhuc tua nos frustrata est fides.“

Hem, quid istuc, obsecro, inquam est? „Valeas, habeas illam,
quae placet.“ 15

Sensi ilico, id illas suspicari: set me reprehendi tamen,

Ne quid de fratre garrulae illi dicerem, ac fieret palam.

Nunc quid faciam? dicam, fratris esse hanc? quod minimè est opus

Usquam efferri: ac mitto: fieri potis est, ut ne qua exeat:

Ipsam id metuo ut credant: tot concurrunt verisimilia: 20

Egomet rapui: ipse egomet solvi argentum: ad me abducta
est domum.

Haec adeo mea culpa fateor fieri. non me hanc rem patri,

Ut ut erat gesta, indicasse? exorasset, ut eam ducerem.

Cessatum usque adhuc est: nunc porro, Aeschine, expergiscere:

Nunc hoc primum est; ad illas ibo, ut purgem me. accedam
ad fores: 25

Perii. horresco semper, ubi pultare hasce occipio miser.

Heus, heus: Aeschinus ego sum. aperite aliquis actutum ostium.

Prodit nescio quis: concedam huc. —

ACTUS IV. SCENA V.

MICIO. AESCHINUS.

M. — Ita, uti dixi, Sostrata,

Facito: ego Aeschinum conveniam; ut, quomodo acta haec
sunt, sciat.

Set quis ostium hoc pultavit? *AE.* pater hercle est, perii. *M.*
Aeschine.

AE. Quid huic hic negoti est? *M.* tunc has pepulisti fores?

Tacet. cur non ludo hunc aliquantisper? melius est, 5

Quandóquidem hoc numquam mi ipse voluit crédere.
 Nil mihi respondes? *AE.* nón equidem istas, quód sciam.
M. Ita: nám mirabar, quid hic negoti essét tibi.
 Erúbuit: salva rés est. *AE.* dic sodés, pater,
 Tibi véro quid istic rei fuit? *M.* nil mihi quidem. 10
 Amicus quidam me á foro abduxit modo
 Huc ádvocatam sibi. *AE.* quid? *M.* ego dicám tibi:
 Habitánt hic quaedam múlieres; paupérculae,
 Ut opíner, has non nósse te: et certó scio:
 Neque enim diu huc commigráront. *AE.* quid tum póstea? 15
M. Virgo ést cum matre. *AE.* pérge. *M.* haec virgo orbá
     'st patre:
 Hic méus amicus illi genere est próximus:
 Huic léges cogunt núbere hanc. *AE.* períi *M.* quid est?
AE. Nil: récte: perge. *M.* is vénit ut secum ávehat:
 Nam habitát Mileti. *AE.* hem, vírginem ut secum ávehat? 20
M. Sic ést. *AE.* Miletum usque óbsecro? *M.* ita. *AE.* ani-
     mó male 'st.
 Quid ipsac? quid ajunt? *M.* quid illas censes? nihil enim.
 Comménta mater ést, esse ex alió viro,
 Nescío quo, puerum nátum: neque eum nóminat:
 Priórem esse illum, nón oportere huic dari. 25
AE. Elho, nóne haec justa tibi videntur póstea?
M. Non. *AE.* óbsecro non? an illam hinc abducét, pater?
M. Quid illám ni abducat? *AE.* fáctum a vobis dúriter,
 Inmisericorditérque, atque etiam, si ést pater,
 Dicéndum magis apérte, inliberáliter. 30
M. Quamobrém? *AE.* rogas me? quid illi tandem créditis
 Fore ánimi misero, qui cum ea consuevit prior?
 Qui infélix haut scio an illam misere núnc amat,
 Cum hanc sibi videbit praésens praesentem éripi,
 Abdúci ab oculis? fácinus indignum, pater. 35
M. Qua rátióne istuc? quis despondit? quis dedit?
 Cui, quándo nupsit? aúctor his rebús quis est?
 Cur dúxit alienam? *AE.* án sedere opórtuit
 Domi vírginem tam grándem, dum cognátus hinc
 Illinc veniret éxspectantem? haec, mí pater, 40
 Te dicere aequom fúit, et id deféndere.
M. Ridículum: advorsusne illum causam dicerem,
 Cui véneram advocatús? set quid ista, Aéschine,
 Nostra? aut quid nobis cum illis? abeamús. quid est?
 Quíd lacrimas? *AE.* pater, óbsecro, auseulta. *M.* Aéschine,
     audivi ómnia, 45
 E't scio: nam té amo: quo magis, quac agis, curae súnit mihi.
AE. Ita velim me prómerentem amés, dum vivas, mí pater,

U't me hoc delictum admisisse in me, id mihi vehementer dolet:
E't me tui pudet. *M.* credo hercle: nam ingenium novi tuum

Liberale: set vereor, ne indiligens nimium sies. 50

In qua civitate tandem te arbitrare vivere?

Virginem vitiaſti, quam te non jus fuerat tangere.

Iam peccatum primum id magnum, magnum, at humanum tamen.

Fecere alii saepe item boni. at postquam id evenit, cedo,

Numquid circumspexti? aut numquid tute prospexti tibi, 55

Quid fieret? qua fieret? si te mi ipsum puduit dicere,

Qua resciscerem? haec dum dubitas, menses abierunt decem.

Prodidisti et te, et illam miseram, et gnatum, quod quidem in
te fuit.

Quid credebas? dormienti haec tibi confecturos deos?

E't illam sine tua opera in cubiculum iri deductum domum? 60

Nolim ceterarum rerum te socordem eodem modo.

Bono animo es, ducis uxorem. *AE.* hem. *M.* bono animo es,
inquam. *AE.* pater,

O'bsacro, num ludis tu nunc me? *M.* ego te? quamobrem?

AE. nescio:

Nisi tam misere hoc esse cupio verum, eo vereor magis.

M. A'bi domum, ac deos conprecare, ut uxorem accersas: abi. 65

AE. Quid, jam uxorem? *M.* jam. *AE.* jam? *M.* jam quan-
tum potest. *AE.* di me, pater,

O'mnes, oderint, ni magis te, quam oculos nunc ego amo meos.

M. Quid? quam illam? *AE.* aeque. *M.* perbenigne. *AE.* quid?
ille ubi est Milésius?

M. A'biit, periit, navem ascendit; set cur cessas? *AE.* abi,
pater:

Tu deos potius conprecare: nam tibi eos certo scio, 70

Quo vir melior multo es, quam ego, obtemperaturos magis.

M. E'go eo intro: ut, quae opus sunt, parentur; tu fac ut di-
xi, si sapis.

AE. Quid hoc est negoti? hoc est, patrem esse, aut hoc est,
filium esse?

Si frater aut sodalis esset, qui magis morem gereret?

Hic non amandus? hincine non gestandus in sinu est? hem; 75

Itaque adeo magnam mi injicit sua commoditate curam:

Ne imprudens faciam forte, quod nolit, sciens cavébo.

Set cesso ire intro, ne morae meis nuptiis egomet sim?

ACTUS IV. SCENA VI.

Demea.

Defessus sum ambulando: ut, Syre, te cum tua

Monstratione magnus perdat Iuppiter.

Perréptavi usque omne oppidum: ad portam, ad lacum:
 Quo non? nec fabrica illi ulla erat: nec fratrem homo
 Vidisse se aibat quisquam. nunc veró domi
 Certum óbsidere est úsque, donec rédierit.

5

ACTUS IV. SCENA VII.

MICIO. DEMA.

M. Ibo, illis dicam, nullam esse in nobis moram.
D. Set eccum ipsum: te jamdúdum quaero, o Micio.
M. Quidnám? *D.* fero alia flágitia ad te ingéntia
 Boni illius adulescéntis. *M.* ecce autém. *D.* nova,
 Capitália. *M.* ohe, jam. *D.* ah néscis, qui vir sit. *M.* scio. 5
D. O stúlte, tu de psáltria me sómnias
 Agere: hóc peccatum in virginem est civém. *M.* scio.
D. Oho, scis et patere? *M.* quidni patiar? *D.* dic mihi,
 Non clámas? non insánis? *M.* non. malúm quidem,
D. Puer nátus 'st. *M.* di bene vórtant. *D.* virgo nihil habet. 10
M. Audívi. *D.* et ducenda indotata 'st. *M.* scilicet.
D. Quid núnc futurum 'st? *M.* id enim, quod res ipsa fert:
 Illínc huc transferétur virgo. *D.* o Iúppiter,
 Istóciné pacto opórtet? *M.* quid faciam ámplius?
D. Quid fácias? si non ipsa re tibi istúc dolet, 15
 Simuláre certe est hómimis. *M.* quin jam virginem
 Despóndi: res compósite est: fiunt núptiae:
 Demp sí metum omnem: haec mágis sunt hominis. *D.* céterum,
 Placét tibi factum, Micio? *M.* non, si queam
 Mutáre: nunc cum nón queo, animo aequó fero. 20
 Ita víta 'st hominum, quási si ludas tésseris.
 Si illúd, quod maxume ópus est jactu, nón cadit,
 Illúd, quod cecidit fórte, id arte ut córrigas.
D. Corrécctor, nempe tua árte viginti minae
 Pro psáltria períere: quae, quantúm potest, 25
 Aliquo ábjicienda est: sí non pretio, grátiis.
M. Neque ést, neque illam sáne studeo véndere.
D. Quid illa igitur facias? *M.* dómi erit. *D.* pro divóm fidem,
 Meretrix et mater fámilias una in domo?
M. Cur nón? *D.* sanumne crédis te esse? *M.* equidem árbitor. 30
D. Ita mé di ament, ut vídeo tuam ego inéptiam;
 Factúrum credo, ut hábeas, quicum cántites.
M. Cur nón? *D.* et nova nupta éadem haec discet. *M.* scilicet.
D. Tu intér eas restim dúctans saltabis. *M.* probe.
 Et túte nobiscum úna, si opus sit. *D.* eí mihi. 35
 Non te haéc pudét? *M.* jam véro omítte, o Démea,
 Tuam ístanc iracúndiam: atque ita, uti decet,

Hilarum ac lubentem fac te gnati in nuptiis.
 Ego hos conveniam: post huc redeo. *D.* o Iuppiter,
 Hancine vitam? hoscine mores? hanc dementiam? 40
 Uxor sine dote veniet: intus psalteria est:
 Domus sumptuosa: adulescens luxu perditus:
 Senex delirans. ipsa si cupiat Salus,
 Servare proprus non potest hanc familiam.

ACTUS IV. SCENA VIII.

SYRUS. DEMAIA.

Sy. Edepól, Syrisce, te curasti molliter,
 Lautéque munus administrasti tuum:
 Abi. sét postquam intus sum ómnium rerum satur,
 Prodeámbulare huc libitum est. *D.* illuc sis vide;
 Exéplum disciplinae. *Sy.* ecce autem hic adest 5
 Senex nóster. quid fit? quid tu es tristis? *D.* óh, scelus.
Sy. Ohe. jám: tu verba fúndis hic sapientia?
D. Tu sí meus esses, *Sy.* dis quidem esses, Démea;
 Ac tuám rem constabilisses, *D.* exemplo ómnibus
 Curárem ut esses. *Sy.* quámobrem? quid feci? *D.* rogas? 10
 In ipsa turba, atque in peccato máximo,
 Quod vix sedatum sátis est, potasti, scelus,
 Quasi ré bene gesta. *Sy.* sáne nollem huc éxitum.

ACTUS IV. SCENA IX.

DROMO. SYRUS. DEMAIA.

Dr. Heus, Síre, rogat te Ctésipho, ut redeás. *Sy.* abi.
D. Quid Ctésiphonem hic nárrat? *Sy.* nil. *D.* eho, cárnufex,
 Est Ctésipho intus? *Sy.* nó est. *D.* cur hic nóminat?
Sy. Est álius quidam, párasitaster paúlulus:
 Nostin? *D.* jam scibo. *Sy.* quid agis? quo abis? *D.* mitte me. 5
Sy. Noli, inquam. *D.* non manum ábstines, mastigia?
 An tibi jam mavis cérebrum dispergam hic? *Sy.* abit.
 Edepól comissatórem haut sanc cómodum,
 Praesértim Ctésiphóni. quid ego núnc agam? 10
 Nisi dum haé silescaunt túrbæ, interea in ángulum
 Aliquo ábeam, atque edormiscam hoc villi. sic agam.

ACTUS V. SCENA I.

MICIO. DEMAIA.

M. Paráta a nobis súnt, ita ut dixi, Sóstrata,
 Ubi vis. quisnam a me pépultit tam gravitér fores?

- D.* Ei mihi, quid faciam? quid agam? quid clamem? aut querar?
 O caelum, o terra, o maria Neptuni. *M.* em tibi,
 Rescivit omnem rem. id nunc clamat scilicet: 5
Paratae lites: succurrendum 'st. D. eecum, adest
 Communis corruptela nostrum liberum.
M. Tandem reprime iracundiam, atque ad te redi.
D. Représsi, redii, mitto maledicta omnia:
 Rem ipsam putemus. dictum inter nos hoc fuit, 10
 Ex te adeo est ortum, ne tu curares meum,
 Neve ego tuum? responde. *M.* factum 'st, non nego.
D. Cur nunc aput te potat? cur recipis meum?
 Cur emis amicam, Micio? num qui minus
 Mihi idem jus aequum 'st esse, quod mecum 'st tibi? 15
 Quando ego tuum non curo, ne cura meum.
M. Non aequom dicis. *D.* non? *M.* nam vetus verbum hoc quidem
 'st,
 Communia esse amicorum inter se omnia.
D. Facete: nunc demum istaec nata oratio 'st.
M. Ausculta paucis, nisi molestum 'st, Démea. 20
 Principio, si id te mordet, sumptum filii
 Quem faciunt, quaeso, hoc facito, tecum cogites:
 Tu illós duo olim pro re tollebas tua,
 Quod satis putabas tua bona ambobús fore;
 Et me tum uxorem credidisti scilicet 25
 Ducturum: eandem illam rationem antiquam obtine;
 Conserva, quaere, parce; fac, quamplurimum
 Illis relinuas, gloriamque istanc tibi:
 Mea, quae praeter spem evenerere: utantur sine:
 De summa nil decedet: quod hinc accesserit, 30
 Id de lucro putato esse omne. haec si voles
 In animo vere cogitare, Démea,
 Et mi et tibi et illis demperis molestiam.
D. Mittó rem: consuetudinem ipsorum. *M.* mane:
 Scio: istuc ibam. multa in homine, Démea, 35
 Signa insunt, quibus ex conjectura facile fit:
 Duo cum idem faciunt, saepe ut possis dicere,
 Hoc licet inpune facere huic, illi non licet:
 Non quó dissimilis res sit, set quo is, qui facit.
 Quae ego in illis esse video, ut confidam, fore 40
 Ita ut volumus. video eos sapere, intellegere, in loco
 Vereri, inter se amare: scire est liberum
 Ingenium atque animum. quó vis illos tú die
 Reducas. at enim metuas, ne ab re sint tamen
 Omissiones paulo, o noster Démea, 45
 Ad omnia alia aetate sapimus rectius:

Solum unum hoc vitium senectus adfert hominibus,
 Adversiores sumus ad rem omnes, quam sat est:
 Quod illis sat aetas aequet. *D.* ne nimium modo
 Bonae tuae istae nos rationes, Micio, 50
 Et tuus iste animus aequos subvertat. *M.* tace,
 Non fiet. mitte jam istaec: da te hodie mihi:
 Exporge frontem. *D.* scilicet ita tempus fert,
 Faciendum est: ceterum rus eras cum filio
 Cum primo luci. *M.* immo de nocte censeo: 55
 Hodie modo hilarum te face. *D.* et istam psaltriam
 Una illic mecum hinc abstraham. *M.* pugnaveris.
 Eo pacto prorsum illi alligaris filium.
 Modo facito, ut illam serves. *D.* ego istuc videro: atque
 Illi favillae plena, fumi ac pollinis, 60
 Coquendo sit faxo et molendo: praeter haec
 Meridie ipso faciam ut stipulam colligat:
 Tam excocctam reddam atque atram, quam carbosus. *M.* places.
 Nunc mihi videre sapere. atque equidem filium,
 Tum etiam si nolit, cogam, ut cum illa una cubet. 65
D. Derides? fortunatus, qui isto animo sis:
 Ego sentio. *M.* ah, pergisne? *D.* jam jam desino.
M. I ergo intro; et cui rei est, ei rei hunc sumamus diem.

ACTUS V. SCENA II.

D E M E A.

Nunquam ita quisquam bene subducta ratione ad vitam fuit,
 Quin res, aetas, usus semper aliquid adportet novi;
 Aliquid moneat; ut illa, quae scire credas, nescias;
 Et quae tibi putaris prima, in experiundo ut repudias:
 Quod nunc mihi evenit: nam ego vitam duram, quam vixi us-
 que adhuc, 5
 Prope decurso spatio omitto. id quamobrem? re ipsa repperi,
 Facilitate nihil esse homini melius neque clementia.
 Id esse verum, ex me atque ex fratre cuius facile est noscere.
 Ille suam semper egit vitam in otio, in conviviis:
 Clemens, placidus, nulli laedere os, adridere omnibus: 10
 Sibi vixit: sibi sumptum fecit: omnes benedicunt, amant.
 Ego ille agrestis, saevos, tristis, parcus, truculentus, tenax
 Duxi uxorem: quam sibi miseriam vidi? nati filii,
 Alia cura: haec autem, dum studeo, illis ut quamplurimum
 Facerem, contrivi in quaerendo vitam atque aetatem meam: 15
 Nunc exacta aetate hoc fructi pro labore ab eis fero,
 Oidium: ille alter sine labore patria potitur commoda:
 Illum amant: me fugitant: illi credunt consilia omnia:

TERENTIUS.

L

Illum diligunt: apud illum sunt ambo, ego desertus sum:
 Illum ut vivat optant, meam autem mortem expectant scilicet. 20

Ita eos meo labore eductos maximo, hic fecit suos
 Paulo sumptu: miseriam omnem ego capio; hic potitur gaudia.
 Age nunc jam, experiamur porro contra, ecquid ego possem
 Blande dicere aut benigne facere, quando huc provocat.
 Ego quoque a meis me amari et magni pendi postulo. 25
 Si id fit dando atque obsequendo, non posteriores feram.
 Dixerit: id mea minime refert, qui sum natu maximus.

ACTUS V. SCENA III.

SYRUS. DEMA.

Sy. Heus, Demea, rogat frater, ne abeas longius.
 D. Quis homo? ó Syre noster, salve: quid fit? quid agitur?
 Sy. Recte. D. optime 'st. jam nunc haec tria primum addidi
 Praeter naturam, o noster, quid fit? quid agitur?
 Servum haud inliberalem praebes te: et tibi 5
 Lubens bene faxim. Sy. gratiam habeo. D. atqui, Syre,
 Hoc verum 'st, et ipsa re experiere propediem.

ACTUS V. SCENA IV.

GETA. DEMA.

G. Era, ego huc ad hos proviso, quam mox virginem
 Accersant, set ecum Demeam. salvos sies.
 D. O, qui vocare? G. Geta, D. Geta, hominem maximi
 Preti te esse, hodie judicavi animo meo:
 Nam is mihi profecto est servos spectatus satis, 5
 Cui dominus curae 'st: ita uti tibi sensi, Geta.
 Et tibi ob eam rem, siquid usus venerit,
 Lubens bene faxim. meditor esse adfabilis.
 Et bene procedit. G. bonus es, cum haec existumas.
 D. Paulatim plebem primum facio meam. 10

ACTUS V. SCENA V.

AESCHINUS. DEMA. SYRUS. GETA.

Ae. Occidunt me quidem, dum nimis sanctas nuptias
 Student facere; in apparando consumunt diem.
 D. Quid agitur, Aeschine? Ae. ehem, pater mi, tu hic eras?
 D. Tuus hercle vero et animo et natura pater;
 Qui te amat plus, quam hosce oculos, set cur non domum 5
 Uxorem accersis? Ae. cupio: verum hoc mihi morae 'st

Tibicina. et hymenaeum qui cantent. *D.* eho,
 Vin' tu huic seni auscultare? *AE.* quid? *D.* missa haec face,
 Hymenaeum, turbas, lampadas, tibicinas:
 Atque hanc in horto maeriam jube dirui, 10
 Quantum potest: hac transfer: unam fac domum:
 Traduce et matrem et familiam omnem ad nos. *AE.* placet,
 Pater lepidissime. *D.* euge, jam lepidus vocor.
 Fratri aedes fient perviae: turbam domum
 Adducet, sumptum admittet: multa: quid mea? 15
 Ego lepidus inco gratiam. jube nunc iam
 Dinumeret ille Bablylo vinginti minas.
 Syre, cessas ire ac facere? *Sy.* quid ego? *D.* dirue.
 Tu illas, abi et traduce. *G.* di tibi, Demea,
 Benefaciant, cum te video nostrae familiae 20
 Tam ex animo factum velle. *D.* dignos arbitrator.
 Quid tu ais? *AE.* sic opinor. *D.* multo rectius est,
 Quam illam puerperam hac nunc duci per viam
 Aegrotam. *AE.* nil enim vidi melius, mi pater.
D. Sic soleo. sed eccum, Micio egreditur foras. 25

ACTUS V. SCENA VI.

MICIO. DEMEA. AESCHINUS.

M. Iubet frater? ubi is est? tun' jubes hoc, Demea?
D. Ego vero jubeo, et hac re et aliis omnibus
 Quam maxime unam facere nos hanc familiam,
 Colere, adjuvare, adjungere. *AE.* ita quaeso, pater.
M. Haut aliter censeo. *D.* immo hercle ita nobis decet: 5
 Primum huius uxori est mater. *M.* est. quid postea?
D. Proba et modesta. *M.* ita ajunt. *D.* natu grandior.
M. Scio. *D.* parere jam diu haec per annos non potest:
 Nec qui eam respiciat, quisquam est: sola est. *M.* quam hic
 rem agit?
D. Hanc te aequum est ducere: et te operam, ut fiat, dare. 10
M. Me ducere autem? *D.* te. *M.* me? *D.* te, inquam. *M.*
 ineptis. *D.* si tu sis homo,
 Hic faciat. *AE.* mi pater. *M.* quid tu autem huic, asine, au-
 seultas? *D.* nihil agis:
 Fieri aliter non potest. *M.* deliras. *AE.* sine te exorem, mi
 pater.
M. Insanis? aufer. *D.* age, da veniam filio. *M.* satin' sanus es?
 Ego novus maritus anno demum quinto et sexagesimo 15
 Fiam, atque animum decrepitam ducam? idne estis auctor es mihi?
AE. Fac: promisi ego illis. *M.* promisti autem? de te largi-
 tor, puer.

D. Age, quid, si quid te május oret? *M.* quási si hoc non sit máximum.

D. Da véniam. *Æ.* ne graváre. *D.* fac, promitte. *M.* non omittitis?
Æ. Non, nisi te exorem. *M.* vis est haec quidem. *D.* áge
prolixé, Micio. 20

M. Etsi hoc mihi pravum, inéptum, absurdum, atque álienum a vitá mea

Vidétur: si vos tántopere istuc vóltis, fiat. *Æ.* béne facis.

D. Meritó tuo te amo. vérum. *M.* quid? *D.* ego dicam, hoc cum sit, quód volo.

M. Quid núnc? quid restat? *D.* Hégio hic est his cognatus próximus:

Adfínis nobis; paúper: bene nos áliquid facere illi decet. 25
M. Quid fácere? *D.* agelli est híc sub urbe paulum, quod locitás foras:

Huic démus, qui fruátur. *M.* paulum id autem est? *D.* si multúm 'st, tamen

Faciéndum est: pro patre huic est? bonus est; nóster est; re-cté datur.

Postrémo nunc meum illud verbum fácio, quod tu, Micio, Bene ét sapienter dixi dudum, Vitium commune ómnium est, 30
Quod nímium ad rem in senécta attentí sumus. hanc maculam nós decet

Effúgere: dictum est vére, et re ipsa fieri oportet. *M.* gaúdeo. Quid istic? dabitur, quádoquidem hic volt. *Æ.* mi pater. núnc tu mihi,

D. Nunc mi és germanus páriter animo et córporé.

ACTUS V. SCENA VII.

SYRUS. DEMEA. MICIO. AESCHINUS.

Sy. Suó sibi gladio hunc júgulo. factum est, quód jussisti, Démea. *D.* Frúgi homo es. ego édepol hodie, meá quidem senténtia, Iú dico, Syrum fieri esse aequum liberum. *M.* istunc liberum? Quódnam ob factum? *D.* málta. *Sy.* o noster Démea, edepol vir bonus 's:

E'go istos vobis úsque a pueris cúravi ambos sédulo; 5
Dócuí, monuí, béne praecepi sémpér, quae potuí ómnia.

D. Rés apparet. ét quidem porro haec, óbsónare cum fide, Scórtum adducere, ápparare dé die convívium:

Nón mediocris hóminis haec sunt ófficia. *Sy.* o lepidúm caput.

D. Póstrémo, hodie in psáltria ista emúnda hic adjutór fuit, 10
Híc curavit: pródesse aequum 'st: álii meliorés erunt;

Dénique hic volt fieri. *M.* vin' tu hoc fieri? *Æ.* cupio. *M.* sí quidem

Tú vis, Syre, cho accéde huc ad me: liber esto. *Sy.* béne facis:

O'mnibus gratiam hábeo: et seorsum tibi praeterea, Demea.

D. Gaúdeo. *Ae.* et ego. *Sy.* crédo: utinam hoc perpétuum fiat gáudium, 15

Phrygiam ut uxorem meam una mécum videam liberam.

D. Óptimam quidem múlierem. *Sy.* et quidem tuó nepoti, hujus filio,

Hódie prima mámmam dedit haec. *D.* hércle vero ^{scio} serio,

Siquidem prima dédit; haut dubium 'st, quín emitti aequum siet.

M. O'b eam rem? *D.* ob eam: póstrimo a me argéntum, quanti est, súmito. 20

Sy. Dí tibi, Demea, ómnia omnes sémper optata ófferant.

M. Syre, processisti hódie pulchre. *D.* síquidem porro, Micio,

Tú tuum officium fácies; atque huic áliquid paulum praé manu Déderis, unde utátur. reddet tibi cito. *M.* istoc vílius,

Ae. Frúgi homo est. *Sy.* reddam hércle, da modo. *Ae.* áge, pater. *M.* post cónsulam. 25

D. Fáciet. *Sy.* o vir óptume. *Ae.* o patér mi festívissime.

M. Quid istuc? quae res túm repente móres mutavít tuos?

Quód prolubium? quae istaec subita est lárgitas? *D.* dicám tibi:

U't id ostenderém, quod te isti fáciem et festívóm putant, I'd non fieri ex véra vita, néque adeo ex aequo ét bono; 30

Sét adsentando atque indulgendo et lárgiendo, Micio.

Núnc adeo, si ob eám rem vobis méa vita invisá, Aéschine, est;

Quía non justa, injústa, prorsus ómnia omnino óbsequor;

Missa facio: effúndite, emite, fácite, quod vobis lubet.

Séd si id vultis pótius, quae vos própter adulescéntiam 35

Mínus videtis, mágis impense cúpitis, consulitis parum.

Haéc reprehendere ét corrigere quem, óbsecundare ín loco:

E'cce me, qui id fáciam vobis. *Ae.* tibi, pater, permíttimus:

Plús scis, quid opus fácto est. set de frátre quid fiét? *D.* sino.

Hábeat: in istac finem faciat. *M.* istuc recte. Pláúdite. 40